

'Van brongebied tot benedenloop'

JAARVERSLAG 2018

Nationaal Park Drentsche Aa

Jaarverslag 2018

Vastgesteld door het Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa op 6 mei 2019

Inhoudsopgave

- 1 Voorwoord
- 2 Organisatie en beleid
- 3 Programma Nationale Parken Nieuwe Stijl
- 4 Projecten
- 5 Diverse bijeenkomsten en evenementen
- 6 Website en sociale media
- 7 Communicatie en educatie
- 8 Stichting Gebiedsfonds Drentsche Aa

Bijlagen

1. Organisatie Nationaal Park Drentsche Aa
2. Overzicht Gastheren en -vrouwen Drentsche Aa
3. Besluitenlijst Overlegorgaan 2018
4. Eindafrekening Bestedingenplan 2018
5. Overzicht afgeronde projecten
6. Actuele nieuwsberichten op de website in 2018
7. Adressen partners

1 Voorwoord

PM.

Hendrik Oosterveld,
voorzitter Overlegorgaan

Henk Jumelet,
gedeputeerde provincie Drenthe

2 Organisatie en beleid

Natura 2000 beheerplan vastgesteld

Het Natura 2000-beheerplan Drentsche Aa is vastgesteld. Het definitieve plan heeft van 22 februari tot en met 4 april ter inzage gelegen, samen met de 'Nota van Antwoord'. Daarin staan de inspraakreacties op het eerdere ontwerp-beheerplan met de antwoorden daarop van de opstellers: de ministeries van Economische Zaken en Defensie en de provincies Drenthe en Groningen. Zij zijn elk in een deel van het gebied het bevoegd gezag.

Natura 2000 is het netwerk van de meest waardevolle natuurgebieden in de Europese Unie. Nederland telt ruim 160 Natura 2000-gebieden. Het Natura 2000-gebied Drentsche Aa beslaat de voor de natuur belangrijkste delen van het Drentsche Aa-gebied. Daarbinnen krijgen een aantal natuurtypen ('habitattypen') en enkele diersoorten speciale bescherming in het kader van Europese richtlijnen. Hiervoor zijn doelstellingen geformuleerd. In het beheerplan staan de maatregelen om deze doelen te bereiken. Ook geeft het plan aan welke activiteiten wel en niet – of alleen met een vergunning – in het gebied mogen plaatsvinden. Het plan heeft een looptijd van zes jaar. Het beheerplan, de Nota van Antwoord en meer informatie over het Natura 2000-gebied Drentsche Aa zijn te vinden op www.provincie.drenthe.nl/natura2000.

Werkbezoek Jetta Klijnsma aan Nationaal Park Drentsche Aa

In haar eerste jaar als commissaris van de Koning in Drenthe heeft Jetta Klijnsma veel werkbezoeken afgelegd. Zo ook in het Nationaal Park Drentsche Aa en wel op de fiets. Startpunt was de zorgboerderij Balloohoeve in Balloo. Ze heeft ervan genoten en constateerde dat we gezamenlijk veel werk verzetten. In Drenthe zijn we immers van het doen, zo heeft zij inmiddels wel gemerkt.

Deltacommissaris op bezoek in Drentsche Aa-gebied

Op 3 juli bezocht Deltacommissaris Wim Kuijken op uitnodiging van dijkgraaf Geert-Jan ten Brink van waterschap Hunze en Aa's drie locaties in het Drentsche Aa-gebied. Tijdens het werkbezoek kwamen verschillende onderdelen van het Deltaprogramma aan bod. In samenwerking met andere partijen werkt het waterschap aan opgaven voor waterveiligheid, waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit. Bij het verdeelwerk Loon was er aandacht voor de herinrichting van beekdalen, zoals die van het Deurzerdiep en het Anreepdiep in 2015, het onderzoek naar de effectiviteit van beekboderverhoging en van het instellen van een zone langs de beekdalen met ondiepere drainage. Vervolgens werd stilgestaan bij de Horstmaat, een voormalige landbouwpolder die niet meer bemalen wordt. Hier ontstaan vochtige graslanden en overgang- en trilvenen die in Nederland uniek zijn in beekdalen. Het gebied dient als waterberging en zorgt zo voor de vermindering van wateroverlast van een deel van Assen. Bij de derde stop vertelde agrariër Jan Sijbring hoe hij gebruik maakt van akkerranden die ingezaaid worden met een bloemrijk mengsel om de kwaliteit van het

water op niveau te houden. Akkerranden worden gerealiseerd in gebieden waar de knelpunten met gewasbeschermingsmiddelen het grootste zijn.

Deltacommissaris Wim Kuijken zei na afloop van het werkbezoek onder de indruk te zijn van de kennis, de inzichten en de bevologenheid van de mensen die aan deze opgaven in het gebied werken.

3 Programma Nationale Parken Nieuwe Stijl

Achtergrond

In maart 2016 hebben vijftien partijen de Nationale Parken Deal getekend. Hierin hebben zij afgesproken om gezamenlijk:

- de kwaliteiten van Nationale Parken in Nederland te verhogen;
- de betrokkenheid van de samenleving bij de natuur te versterken;
- een sterkere merk- en marktpositie van Nationale Parken in Nederland te bereiken.

In hetzelfde jaar vond de verkiezing van het Mooiste Natuurgebied van Nederland plaats. Direct na de verkiezing zijn acties in gang gezet om de voorstellen van de vier winnende gebieden te realiseren. Zo is per gebied een intensief merkontwikkelingstraject doorlopen en is een begin gemaakt met de invulling van een marketingcampagne gericht op internationale en binnenlandse markten, getrokken door het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC).

Ook de andere gebieden die verder willen werken aan de ontwikkeling tot een Nationaal Park Nieuwe Stijl (waaronder het Nationaal Park Drentsche Aa) worden vanuit het Programma Nationale Parken ondersteund. Dit gebeurt onder andere door expertteams op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, merk en beleving, financiering en governance. Deze teams leveren bouwstenen voor vraagstukken die in meerdere gebieden spelen, bijvoorbeeld hoe een effectieve governance op te zetten.

Nieuwe standaard

Een belangrijke opgave van het Programma is een voorstel te maken voor een nieuwe standaard voor Nationale Parken. Deze standaard bevat kenmerken en criteria die de kwaliteit beschrijven van Nationale Parken Nieuwe Stijl, onder andere op het gebied van natuur, landschap, governance, merk en beleving. In de standaard wordt op heldere en inspirerende wijze de ambitie beschreven waaraan gebieden kunnen werken om Nationaal Park Nieuwe Stijl te worden. Er wordt bovendien aangegeven hoe deze ambitie zich verhoudt tot de wettelijke bepalingen rond Nationale Parken uit de Wet Natuurbescherming, wat de status en werkingssfeer van deze standaard is en hoe deze wordt uitgevoerd, geborgd en gehandhaafd. In dit proces worden ook internationale criteria, zoals de IUCN-criteria en standaarden uit andere landen meegenomen. ~~Eind december 2017 lag er een eindconcept van de standaard. De verwachting is dat de standaard medio 2018 wordt vastgesteld.~~ **ACTUALISEREN**

Leernetwerk Ruimtelijke kwaliteit

Op 4 juli kwamen vertegenwoordigers van nationale parken in Nederland bijeen in café De Aanleg in Deurze in het kader van het Leernetwerk Ruimtelijke Kwaliteit. Deze netwerkbijeenkomst vond plaats in het kader van het Programma Nationale Parken: de kwaliteitsslag die de nationale parken willen maken naar aanleiding van de Nationale Parken Deal. Daarin wordt toegewerkt naar nationale parken die bestaan uit een grote natuurkern (of meerdere kernen) met daaromheen een groter samenhangend landschap met overgangen naar meer menselijke activiteit, inclusief bebouwing en

cultureel erfgoed. Een ruimere begrenzing van de nationale parken biedt ruimte voor een verbreding van de ruimtelijke strategie; van natuur naar cultuur, kennis, educatie, recreatie en economie. Dit biedt zowel extra ontwikkelingskansen voor de natuurkern als extra kansen voor de verbinding met de omgeving. De ambitie van het Programma Nationale parken is om nationale parken een beweging naar een regionale economie of regionale strategie te laten maken.

De shareholders van de Nationale Parken Deal hebben begin april het werkkader met de ambitiecriteria voor de transitie van Nationale Parken vastgesteld (werkdocument vernieuwde Standaard, zie bijlage). Een belangrijk onderdeel daarvan vormen de criteria rond natuur en landschap.

- Omvang: het gebied moet een landschappelijke eenheid vormen, die ten minste één natuurkern van minstens 1.000 hectare bevat
- Er moet sprake zijn van samenhangende ecosystemen en natuurlijke processen.
- De natuur-, cultuur- en landschappelijke waarden moeten binnen Nederland en/of internationaal onderscheidend zijn.
- Een nationaal park onderscheidt zich door een eigen gebiedsidentiteit, opgebouwd als ware het een sterk merk. De ruimtelijke inrichting en kwaliteit van het nationaal park zijn hiermee in overeenstemming gebracht.
- De natuur-, cultuur- en landschapswaarden versterken in hun onderlinge samenhang deze identiteit.
- Een nationaal park onderscheidt zich qua herkenbaarheid en beleefbaarheid voor binnen- en/of buitenlandse bezoekers. Het geeft hieraan invulling op een wijze die voldoet aan duurzaam toerisme.

Het Nationaal Park Drentsche Aa onderscheidt zich van de andere nationale parken doordat het vanaf het begin al een brede regionale strategie volgt waarin de regionale economie een belangrijke component is en waarin natuur, landschap en cultuurhistorie gelijkwaardig zijn.

Vanaf het begin wordt gewerkt aan verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, op basis van het BIO-plan en de Landschapsvisie. Daarom lag het voor de hand dat Nationaal Park Drentsche Aa als gastheer optrad voor dit specifieke leernetwerk. Secretaris van het Nationaal Park Kees Folkertsma hield een inleiding over hoe in dit gebied naar ruimtelijke kwaliteit wordt gestreefd en wat de succesfactoren zijn. In het vervolg van het programma werd tijdens een veldexcursie op verschillende plekken gekeken hoe de theorie in de praktijk is toegepast.

4 Projecten

Kennis- en kwaliteitsnetwerk Drentsche Aa

Naar aanleiding van het vaststellen van de Landschapsvisie 2.0 heeft het Overlegorgaan besloten een kennis- en kwaliteitsnetwerk Drentsche Aa te organiseren. Het doel hiervan is driedelig:

- levend houden van de Landschapsvisie;
- bevorderen van de kwaliteit van ontwerp in ruimtelijke plannen en projecten en daarmee van de ruimtelijke omgevingskwaliteit;
- vroegtijdig signaleren van ruimtelijke ontwikkelingen waar sprake is van mogelijke aantasting van de ruimtelijke kwaliteit.

De Natuur- en Milieufederatie Drenthe is aangewezen als de trekker van dit netwerk. Leden van het netwerk kunnen ad hoc ingeschakeld worden op verzoek van het Overlegorgaan of de projectgroep Drentsche Aa, waarbij afhankelijk van het vraagstuk een aantal deskundigen bij elkaar wordt geroepen. De bedoeling is om diverse onderwerpen in een vroeg stadium van de planfase te bespreken, waarbij er eventueel ook onderzoeksopdrachten uitgezet kunnen worden richting RUG, Van Hall, Terra etc.

Op 6 december vond de eerste bijeenkomst van het netwerk plaats in conferentieoord De Clinge in Zeegse. Twintig deelnemers van veertien verschillende organisaties namen deel. Het thema was de impact van de energietransitie op de leefomgeving en het landschap van de Drentsche Aa. De bijeenkomst leverde een groot aantal ideeën op. De deelnemers werden het eens over een aantal uitgangspunten. Bijvoorbeeld dat er in het Nationaal Park geen plek is voor grootschalige installaties en evenmin voor initiatieven van de 'grote jongens' (zoals projectontwikkelaars) van buiten. Wél voor (collectieve) initiatieven voor de duurzame opwekking van energie vanuit het gebied zelf. Het is van belang om niet alleen duidelijke beleidskaders te stellen, maar ook een eigen 'identiteit' aan de invulling van de energietransitie te geven. Er werden verschillende voorbeelden van innovatieve vormen van duurzame opwekking van energie voor het voetlicht gebracht. Twee voorbeelden daarvan bieden voor het NP Drentsche Aa mogelijkheden en zouden op korte termijn verder verkend kunnen worden: gebruik van waterkracht en warmte uit de beek, en zonnecellen geïntegreerd in nieuwe infrastructuur en/of kunstwerken. De deelnemers stellen het Overlegorgaan voor aan een samen te stellen 'initiatiefgroep' opdracht te geven een voorstel uit te werken voor een gezamenlijke aanpak van de energietransitie binnen het Nationaal Park Drentsche Aa. NMF Drenthe neemt als trekker van het kennis- en kwaliteitsnetwerk graag het voortouw om deze initiatiefgroep te formeren. **ACTUALISEREN → Notitie Drentsche Aa, Landschap met energie**

Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa

In 2016 is het Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA) van start gegaan. Daarin werken Waterschap Hunze en Aa's (regisseur), Provincie Drenthe en Waterbedrijf Groningen samen aan duurzame bescherming van de Drentsche Aa als veilige drinkwaterbron. Het Overlegorgaan fungeert in dit project als advieslichaam. De concrete doelen van het project zijn:

- 50% minder overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden in 2018 ten opzichte van de beginsituatie in 2012;
- 95% minder overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen en biociden in 2023 ten opzichte van de beginsituatie in 2012.

In 2018 is het volgende uitgevoerd. **ACTUALISEREN**

De website van het project, www.onzedrentscheaa.nl, is online gegaan. De website wordt ingezet om goede voorbeelden te laten zien en het belang van een schone Drentsche Aa te benadrukken.

Op 6 mei is in Zeegse een informatiemarkt over duurzaam tuinieren georganiseerd onder de noemer 'Veeg je straatje schoon!'. Een kleine honderd mensen kregen uitleg en tips over duurzaam tuinonderhoud. De markt was georganiseerd in samenwerking met onder meer BOKD Drenthe, IVN, Nationaal Park Drentsche Aa en de gemeente Aa en Hunze.

Alle circa 5.000 bedrijven in het gebied hebben een flyer ontvangen over chemievrij beheer. Daarnaast zijn acht bedrijven met grote oppervlakken verhard oppervlak benaderd, waarvan er zes zijn bezocht. Hierbij is het huidige beheer in beeld gebracht en zijn knelpunten en oplossingen verkend. Vanaf november 2017 is chemische onkruidbestrijding op onverhard terrein verboden voor professionele gebruikers.

In april is het eindrapport van het onderzoek naar de instroom van belastende stoffen uit twee wijken van Assen uitgebracht. Daarmee is dit onderdeel van het project afgesloten.

In het project Topsoil, gericht op het beter begrijpen van het hydrologisch en ecologisch functioneren van de beek, zijn de kanskaarten uit- en afspoeling gereedgekomen. Tevens is een plan van aanpak opgesteld voor het meten van de reistijden vanaf diverse plakken stroomopwaarts van het innamepunt. Dit onderzoek moet leiden tot een beter zicht op transporttijden van stoffen zodat bij calamiteiten adequaat kan worden ingegrepen.

De landbouwbedrijven die direct aan een watervoerende sloot liggen zijn benaderd en er zijn plannen gemaakt voor emissiereductie op het erf. Tegen het einde van het jaar is besloten de subsidieregeling van provincie en waterschap voor maatregelen tegen erfemissie open te stellen voor alle boerenerven in het gebied.

Er zijn opnieuw akkerranden (totaal 16 hectare) aangelegd langs watervoerende sloten.

Vijf maïstelers in het gebied doen mee als voorbeeldbedrijf in het project 'Grondig boeren met maïs'. In 2017 is verder gewerkt aan het opzetten van meetpunten nabij percelen die in gebruik zijn voor het continu telen van maïs. Ook is er specifieke aandacht gegeven aan de stof terbutylazine. Deze stof is sterk gerelateerd aan de maïsteelt en zeer persistent in water.

In het deelproject duurzame bollenteelt zijn bedrijfsplannen opgesteld waarbij ingezet wordt op preventie, middelengebruik en emissiereductie. De oppervlakte aan bollenteelt in het gebied van de Drentsche Aa is in 2017 gedaald. Ook is het areaal van bollen langs watervoerende sloten afgenomen.

Handhaving en toezicht op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen is geïntensiveerd en de afstemming is verbeterd. Het waterschap heeft toezichtplannen voor handhaving opgesteld.

Inzet consulent duurzame melkveehouderij

De provincie Drenthe heeft samen met de landbouwsector en belangenorganisaties een programma gemaakt voor het stimuleren en versterken van een toekomstgerichte landbouw en agribusines in Drenthe. Omdat met name de melkveehouderij de komende jaren voor forse uitdagingen staat, wordt de sector door de Groenmanifestpartners (LTO Noord, Natuur- en Milieufederatie Drenthe, Het Drentse Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) geholpen om te verduurzamen. De ambitie van deze partners is dat er in 2020 in Drenthe zoveel mogelijk sprake is van gesloten kringlopen van stikstof, fosfaat en organische stof op gebieds- en bedrijfsniveau. Het Drentsche Aa-gebied is een van de prioritaire gebieden waar consulent Mirjam Balkema op zoek is naar melkveehouders die mee willen doen. Van de eerste tranche van 50 deelnemers komen er 5 uit het Nationaal Park Drentsche Aa.

De tijd is rijp voor een gezamenlijke aanpak. De internationale marktvaart naar zuivel groeit naar verwachting de komende jaren fors en afschaffing van de melkquotering biedt mogelijkheden, maar alleen als de sector erin slaagt op een verantwoorde wijze in harmonie met haar leefomgeving te produceren en zich daarmee weet te onderscheiden. Daarbij moeten en kunnen vermindering van emissies, sluiten van kringlopen, aandacht voor de bodem, verbeteren van dierenwelzijn, versterken van biodiversiteit, weidegang en rendabele productie samengaan.

Intentieverklaring 'Stroomdalboerderij Drentsche Aa' getekend

Op 12 juli ondertekenden elf partijen de intentieverklaring 'Stroomdalboerderij Drentsche Aa'.

Samen zetten zij zich de komende periode in voor het tot stand brengen van zo'n boerderij.

Het gaat om een modern landbouwbedrijf rond een schaapskudde, dat past in het

esdorpenlandschap en dat de oude elementen ervan – essen, beekdalen en heidevelden – weer met

elkaar verbindt. De bedrijfsvoering sluit aan op het kringlooppincipe van de esdorpenlandbouw. Door begrazing worden voedingstoffen en mineralen uit de omgeving gehaald en verzameld in de schaapskooi. De mest wordt vervolgens verwerkt op de akkers. Hier worden onder andere oude streekassen van granen geteeld. De Stroomdalboerderij krijgt daarnaast een recreatieve en educatieve functie.

De intentieverklaring is ondertekend door: Gemeente Aa en Hunze, Gemeente Tynaarlo, Schaapskudde Het Stroomdal, Boerderijwinkel Eigen Erf, Staatsbosbeheer, Rabobank Assen en Noord-Drenthe, Nationaal Park Drentsche Aa, Gebiedsfonds Drentsche Aa, EIP_OG projectgroep Bio-economie Drentsche Aa, Provincie Drenthe en Stichting Heideboerderij Nederland.

Bio-economie Drentsche Aa: demoveld Wedbroeken

Een perceel bij de Nationaal Park Toegangspoort Wedbroeken tussen Tynaarlo en Zuidlaren, direct grenzend aan de parkeerplaats, heeft in 2018 voor het eerst gefungeerd als demonstratieveld in het kader van het project Bio-economie Drentsche Aa.

De bedoeling van het demoveld is boeren, burgers en buitenlui te laten kennismaken met een aantal gewassen die goed groeien in dit gebied en passen bij het landschap. Rond het demoveld wordt een programma voor voorlichting en educatie uitgevoerd. In het kader van het project Bio-economie wordt gezocht naar regionale afzetmarkten voor dit soort gewassen, zodat het voor boeren in het gebied aantrekkelijk wordt om ze te verbouwen. Dit kan bijdragen aan een duurzame van landbouw die de boerenbedrijven toekomstperspectief biedt en tegelijk samengaat met de natuur.

Het perceel is door de provincie Drenthe beschikbaar gesteld voor de EIP Operational Group Bio-economie Drentsche Aa. Namens deze groep beheert Maatschap Smeenge van De Zeegster Hoeve te Zeegse het demoveld. Als voorbereiding is het perceel in 2017 intensief bewerkt en ingezaaid geweest met de groenbemester bladrammenas. In 2018 waren er acht gewasstroken te zien met zomertarwe, haver, brouwgerst, quinoa (gierstmelde), teff, veldbonen, voederbieten en Tagetes (afrikaantjes). Rond de gewassen was een bloemenrand ingezaaid en tussen de stroken en rond het hele perceel lagen grasstroken, bedoeld als looppaden.

Het zaaizaad is ingekocht en deels kosteloos ter beschikking gesteld bij resp. door Agrifirm te Apeldoorn, Mts. Smeenge te Zeegse, Mts. Hoving te Tynaarlo, Dutch Quinoa Group te 's Hertogenbosch, Feije Dijksterhuis te Hijken, WPA Robertus te Westerbork, Frisian Seeds te Gorredijk en AND te Rolde. Het zaaien is uitgevoerd door het HLB, Daan Smeenge (zaaimachinecombinatie welwillend ter beschikking gesteld door Harm van Rhee te Gasteren), Feije Dijksterhuis en Loonbedrijf Bouwsema.

Het demoveld heeft een mooi beeld te zien gegeven en de meeste gewassen kenden een goede oogst. In 2019 worden opnieuw diverse gewassen gedemonstreerd.

Dubbel Drents broden

Op 4 januari werd Dubbel Drents gepresenteerd, de nieuwe merknaam voor een serie Drentse streekbroden. Het merk komt voort uit de Drentsche Aa streekbroden die een projectgroep onder leiding van bakker Patrick Harms in 2016 lanceerde in het kader van het project 'Streekproducten Drentsche Aa' (ook aangeduid als 'Graanproject'), onderdeel van het initiatief Bio-economie

Drentsche Aa. De streekbroden van Dubbel Drents worden gemaakt van milieuvriendelijk geteelde granen (spelt, rogge en baktarwe) van boeren uit het Drentsche Aa-gebied. Zij laten deze bij de molenaar in Kropswolde malen tot meel. Dit meel gebruiken de warme bakkers uit het Drentsche Aa-gebied en ruime omgeving om de speciale Dubbel Drents broden te maken. De streekbroden zijn door deze bakkers zelf ontwikkeld en zijn verkrijgbaar in vier soorten: Dubbel Drents Gevuld (met heidehoning en rozijnen), Dubbel Drents Donker Meergranen (een donker oerbrood), Dubbel Drents Volkoren (mooi vol volkorenbrood) en Dubbel Drents Rogge/karnemelk. Het brood van Dubbel Drents verbindt boeren, molenaar, bakkers en consumenten en zorgt voor een stukje extra beleving.

Proef met sensormetingen bezoekersstromen

In het voorjaar is bij de Toegangspoort Deurzerdiep een proef gestart om bezoekersstromen in beeld te brengen met de nieuwste sensortechnieken. IOT Nederland, ComResult en de Hogeschool Stenden tellen hiermee wandelaars, fietsers en auto's. Er worden minstens zeven soorten sensornodes getest. Zo wordt het Nationaal Park onderdeel van het 'Internet of Things' (IoT). De dekking die nodig is om de draadloze sensornodes te laten communiceren, komt van het zogeheten DIDI LoRa netwerk. DIDI staat voor Drents Internet der Dingen Initiatief, LoRa voor Long Range. Het Drentsche Aa-gebied is hiermee pilot voor het landelijke programma Nationale Parken. Als de proef slaagt, zullen in de toekomst op strategische plekken meer sensoren worden geïnstalleerd om ontwikkelingen in bezoekersaantallen en patronen te volgen.

Landschap in zicht!

Bewoners van twee groepen dorpen (Taaarlo/Oudemolen en Grolloo/Schoonloo) hebben in het voorjaar samen met externe deskundigen hun landschap verkend en gewaardeerd met de methode 'Landschap in Zicht!' Het was de eerste stap in het project 'Bewonersbetrokkenheid bij landschapsonderhoud, op weg naar streekbeheer in het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa'.

Uit deze exercitie zijn twee actielijsten voortgekomen met een breed scala aan activiteiten: van kennisexcursies en werken in het landschap tot overleg met de terreinbeherende organisatie, hulp voor de huiswaluw en bijdragen aan de herinrichting van het centrum van een van de dorpen. De plannen voor Grolloo en Schoonloo werden op 13 juni gepresenteerd aan geïnteresseerde bewoners op een avond in zaal Hofsteenge in Grolloo.

De activiteiten worden door groepjes bewoners opgepakt, dorpsgenoten worden gestimuleerd om mee te doen en er worden contacten gelegd met andere (ondersteunende) organisaties.

Het project wordt begeleid door de BOKD en Landschapsbeheer Drenthe, met bijdragen van de provincie Drenthe, het gebiedsfonds Drentsche Aa, het Prins Bernard Cultuurfonds Drenthe en de gemeenten Tynaarlo en Aa en Hunze.

Brug in het Bospad

Op 28 september hebben Ans van Wijk (Staatsbosbeheer) en Henk Brink (gedeputeerde provincie Drenthe) een nieuwe wandelbrug geopend in het Bospad, in bos bij Hooghalen. Het Bospad is de helft van een 5 kilometer lange, geheel verharde wandelroute tussen het Herinneringscentrum Kamp Westerbork en het voormalige kampterrein. De andere helft is het Melkwegpad. De nieuwe brug was noodzakelijk geworden doordat een deel van het pad een deel van het jaar onder water kwam te staan door de hogere waterstand in het gebied. De laatste jaren zijn maatregelen genomen om de waterhuishouding te herstellen ten behoeve van verdroogde vennen, waaronder het Hingsteveen. Daardoor kan het hoogveen zich hier weer verder ontwikkelen. Het gedeelte van de route dat onder water stond was oorspronkelijk een slenk. De slenk is hersteld en over de slenk is een fraaie houten brug aangelegd. Vanaf de brug is er een prachtig zicht op het Hingsteveen.

Zichtlijn bij brug over het Taarlosche Diep hersteld

De brug over het Taarlosche Diep bij Taarlo ligt in een veel gebruikte doorsteek door het beekdal. Dit verharde fietspad voert door drassige hooilanden, waar in het voorjaar weidevogels als Kievit, grutto en wulp te zien zijn. Enkele jaren geleden is een bosje aan de kant van Taarlo verwijderd om de kruidenrijke vegetatie meer ruimte te geven. In de winter van 2017/18 is aan de andere kant van de brug flink gesnoeid; ook is een tiental bomen omgezaagd en zijn de stobben verwijderd. Het resultaat is een prachtige doorkijk over de beek en het beekdal.

Nieuwe brug Zeegserloopje

Waar de Hunebedstraat tussen Tynaarlo en Zeegse het Zeegserloopje kruist, zijn twee nieuwe bruggen aangelegd, een voor fietsers en voetgangers en een voor het gemotoriseerde verkeer. Door de aanleg van de bruggen is een nieuwe, effectieve faunapassage ontstaan: dieren kunnen nu zowel via het water als via de droge oever van de beek onder de weg door. Eerder kon dit alleen via een duiker. De bruggen zijn aangelegd door de gemeente Tynaarlo met financiële steun van de provincie Drenthe, het Nationaal Park Drentsche Aa, het waterschap Hunze en Aa's en Staatsbosbeheer.

Met droge voeten door nat natuurgebied De Heest

Staatsbosbeheer heeft in 2018 de bruggen op de wandelroute door De Heest vanuit Gasteren vernieuwd. Daardoor is het gebied voor wandelaars weer goed bereikbaar. Stevig, waterdicht schoeisel is daarbij overigens aan te raden, want De Heest is een mooi maar ook erg nat natuurgebied.

Cultuurhistorisch wandelspoor in Eext geopend

Wethouder Co Lambert van de gemeente Aa en Hunze opende op 6 maart het cultuurhistorische wandelspoor in Eext. Het wandelspoor volgt het tracé van de voormalige spoorlijn Assen-Stadskanaal. Deze lijn werd in 1905 in gebruik genomen en heeft tot 1948 gediend voor personenvervoer. Tot 1970 is hij gebruikt voor goederenvervoer. De spoordijk van ongeveer 25 kilometer lang is vrijwel geheel bewaard gebleven en vormt nu een prachtig voetpad door het afwisselende landschap. Om ervoor te zorgen dat er geen fietsers, MTB'ers of motorcrossers over het wandelspoor rijden, zijn er twee draaihekken geplaatst, een aan het begin van de spoorbaan (gezien vanaf Anderen net na de tunnel onder de N33) en een halverwege (bij camping de Schaopvolte).

Plaggen voor de bijen van Gasteren

Op 17 maart hebben zo'n twaalf vrijwilligers in de Gasterse Duinen een nestelplaats voor wilde bijen aangelegd. Dat deden ze met name door te plaggen en zo de open zandplekken te creëren die de bijen nodig hebben. De actie vond plaats in het kader van de Bijenwerkdag, een initiatief van Het Drentse Landschap en Landschapsbeheer Drenthe in samenwerking met NLDoe! en Nederland Zoemt. Op zeventien locaties in Drenthe waren in totaal zo'n vijfhonderd vrijwilligers op deze dag in touw voor wilde bijen. Maar liefst de helft van alle 358 Nederlandse bijensoorten is bedreigd.

Subsidieregeling akkerbouwers Drentsche Aa voor vermindering erfafspoeling opengesteld

Veel [liever concreet aantal: ??] akkerbouwers in het stroomgebied van de Drentsche Aa maakten gebruik van de subsidieregeling om de afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen vanaf het erf naar oppervlakte- en grondwater te verminderen.

Water uit het stroomgebied van de Drentsche Aa dient als bron voor drinkwater. Bij het innamepunt in De Punt worden gewasbeschermingsmiddelen nog te vaak in te hoge concentraties aangetroffen. Om schoon drinkwater nu en in de toekomst te garanderen zijn maatregelen nodig. Waterschap Hunze en Aa's, de provincie Drenthe en Waterbedrijf Groningen werken hierbij samen met gemeenten, inwoners en bedrijven. Het doel was om in 2018 het aantal normoverschrijdingen met 50% te verminderen ten opzichte van 2012. In 2023 moet het aantal normoverschrijdingen met 95% zijn verminderd.

Om dat te bereiken, is de hulp van boeren hard nodig. De waterkwaliteit kan sterk verbeteren door de afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen vanaf het erf te verminderen. De subsidie vanuit het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer geldt voor bovenwettelijke maatregelen zoals aanleggen van een vloeistofdichte vul- en wasplaats, overkappen daarvan, een zuiveringssysteem voor afvalwater of een systeem om waswater van kisten te reinigen en te desinfecteren zodat het hergebruikt kan worden.

Werken aan veilige overstek A28 voor dieren

Op 20 april maakten de gedeputeerden Henk Staghouwer (Groningen) en Henk Jumelet (Drenthe) de plannen bekend om bij een aantal (snel)wegen tunnels voor dieren aan te leggen, zodat deze veilig kunnen oversteken. Dat deden ze op een plek aan de A28. Het traject van de snelweg tussen de stad Groningen en De Punt is een van de grootste barrières voor wilde dieren. Voorzieningen op dit traject zijn des te belangrijker omdat aan weerszijden belangrijke natuurgebieden liggen waar veel dieren leven, inclusief bijzondere soorten als bever en otter. Van west naar oost: de Drentse Onlanden, de beekdalen van Drentsche Aa en Hunze en het Groningse Roegwold. De snelweg verhindert uitwisseling tussen de dierpopulaties van deze gebieden. De faunapassages brengen daar verandering in. Voor een deel zijn het nieuw aan te leggen tunnels speciaal voor de dieren. Maar in veel gevallen worden bestaande onderdoorgangen geschikt gemaakt, bijvoorbeeld door er loopplanken in aan te brengen. Op vijf overstekplaatsen (de stad zelf niet meegerekend) zijn of worden voorzieningen gemaakt, onder meer ter hoogte van de Eelder Schipsloot, bij de Witte Molen en in de bestaande fietstunnel ter hoogte van Glimmen.

Voor het totale project, dat ook faunapassages in de A7 en een aantal andere wegen, voornamelijk in de provincie Groningen, omvat, is 6,5 miljoen beschikbaar. De helft van dat bedrag komt uit een Europees fonds. De provincie Drenthe draagt 0,5 miljoen euro bij voor de passage onder de A28. De resterende 3 miljoen euro komt van de provincie Groningen. Rijkswaterstaat, wegbeheerder van de A7 en A28, helpt de provincies mee bij de aanleg.

Verkenning fietsnelweg Assen-Groningen **ACTUALISEREN**

Op 7 december [2017?] zijn plannen voor de fietsnelweg tussen Assen en Groningen gepresenteerd. Ze zijn tot stand gekomen op basis van de toekomstbeelden uit 2016, eisen vanuit beide provincies en betrokken gemeenten en wensen van belanghebbenden. In de eindbeeldstudie zijn mogelijke varianten van het tracé opgenomen, knelpunten in beeld gebracht en uitgangspunten benoemd voor de verdere uitwerking van de fietsnelweg. Een deel van het tracé gaat door het Nationaal Park Drentsche Aa. Met de aanleg van de fietsnelweg willen de gemeenten, de provincies Groningen en Drenthe en andere betrokkenen bijdragen aan een goede bereikbaarheid van de regio, een gezonder leven stimuleren en toerisme en recreatie een impuls geven. Daarnaast wordt verwacht dat de fietsnelweg bijdraagt aan minder autoverkeer en dus minder uitstoot van schadelijk stoffen. Geconstateerd moet worden dat de verkenning voor de fietsnelweg op zeer globaal niveau heeft plaatsgevonden, waarbij de Landschapsvisie Drentsche Aa, de Inrichtingsvisie beekdalen Drentsche Aa, de ontsnipperingsopgave rond de A28 en het Noord-Willemskanaal, andere natuurinrichtingsopgaven, WB21-opgaven (kadeaanpassingen voor de veiligheid) en KRW-opgaven op en rond de fietspadtracés niet of nauwelijks bij de overwegingen zijn betrokken. Het is van groot belang dat al deze aspecten in 2018 terdege in de verdere planuitwerking worden betrokken.

Aanpassing Loonediep-Taarlooschediep

Op 11 juni hield het waterschap Hunze en Aa's in Taarlo een gebiedsbijeenkomst over de plannen voor aanpassing van het Loonediep en het Taarlosche Diep. Aanleiding voor deze voorgenomen aanpassing is de wens om meer water vast te houden in de beekdalen in periodes van veel neerslag, om de kans op wateroverlast stroomafwaarts te verkleinen.

Mede onder invloed van de klimaatverandering neemt die kans toe. Daarnaast is het voor de natuur in het beekdal gewenst om de waterstand in de beek te verhogen. Het waterschap verkent de mogelijkheden om deze doelen te bereiken zonder wezenlijke schade voor bewoners, grondeigenaren of andere grondgebruikers in en rond het beekdal. Daarom worden zij nadrukkelijk bij de planvorming betrokken. Met direct belanghebbenden worden individuele gesprekken gevoerd. Alle maatregelen worden eerst met omwonenden en andere belanghebbenden besproken voordat ze worden uitgevoerd.

Gemeente Aa en Hunze ambassadeur van de steenuil

De gemeente Aa en Hunze treedt op als ambassadeur van de steenuil. Ze is daarmee de eerste Drentse gemeente die inging op de vraag van het samenwerkingsverband Heel Drenthe Zoemt aan gemeenten om ambassadeur te worden voor een boerenlandsoort. De steenuil is een vogel die zich thuis voelt in kleinschalig boerenlandschap. Deze kleinste uil van ons land heeft het moeilijk door het verdwijnen van oude schuurtjes, houtwallen, hoogstamboomgaarden en andere landschapselementen. Hij komt in klein aantal nog voor in het Drentsche Aa-gebied, vooral in de omgeving van Amen, Balloo en Anderen.

Op 17 oktober nam wethouder Henk Heijerman het 'Advies Steenuil Aa en Hunze' van Natuur- en Milieufederatie Drenthe en Landschapsbeheer Drenthe in ontvangst. Dit adviesrapport geeft aan wat de gemeente en andere grondgebruikers kunnen doen om de leefomgeving voor de steenuil te verbeteren. Het uiteindelijke doel is de vestiging van meer steenuilen in Aa en Hunze, en het herstel van de biodiversiteit van het kleinschalig landschap.

Heel Drenthe Zoemt is een samenwerking van Natuur- en Milieufederatie Drenthe, Landschapsbeheer Drenthe, Staatsbosbeheer, provincie Drenthe, De Vlinderstichting, Vlinderwerkgroep Drenthe, FLORON, Agrarische Natuur Drenthe, Het Drentse Landschap, IVN en KNNV Assen, IVN Emmen, Nederlandse Bijenhoudersvereniging, Stichting Steenuilenwerkgroep Drenthe en Duurzaam Bovensmilde.

Project Bosbeek feestelijk afgerond

Op 28 november werd de aanleg van de Bosbeek/Nijlandsloop bij Assen feestelijk afgerond. Wethouder Janna Booij van de gemeente Assen opende het recreatieve fiets-/voetpad dat de beide nieuw aangelegde beken begeleidt. Het Bosbeek-project is onderdeel van het project Assen-aan-de-Aa, de groene kant van het FlorijnAs-programma. De beken vormen samen een ecologische en

recreatieve verbinding tussen de stad en het Drentsche Aa-gebied, waarbij tevens extra waterberging is gerealiseerd.

Informatieavond Geelbroek

Op 12 december hield uitvoeringsorganisatie Prolander een informatieavond in Ekehaar over de herinrichting van het gebied Geelbroek onder het motto 'Kom luisteren en praat mee, Geelbroek verandert!'. Na een lang voorbereidingstraject wordt het gebied, een van de brongebieden van de Drentsche Aa en onderdeel van het Natura 2000-gebied Drentsche Aa, de komende jaren ingericht als natuurgebied in combinatie met waterberging. Daarvoor gaat de grondwaterstand omhoog. Er zijn allerlei maatregelen genomen om wateroverlast en schade in de omgeving te voorkomen. Het plan voorziet ook in recreatieve maatregelen.

Verouderde wandelroutes verdwenen

Staatsbosbeheer heeft in 2018 de elf bestaande gemarkeerde wandelroutes (paaltjesroutes) opgeheven. De routes, met bijbehorende folders, hebben jarenlang dienstgedaan maar waren inmiddels verouderd. In december zijn de paaltjes opgeruimd en de beschrijvingen van de website gehaald. In plaats daarvan biedt Staatsbosbeheer nu negen nieuwe c.q. aangepaste routes aan, in lengte variërend van 3 tot 20 kilometer. De hoogtepunten in de oude routes zijn allemaal hierin meegenomen. Verder zijn afkortingen gemaakt in de langere wandelroutes, zodat ook daar een rondje van zo'n 6 kilometer gewandeld kan worden. De lange wandelroute van 20 kilometer wordt alleen digitaal aangeboden; van de kortere routes zijn folders verkrijgbaar, onder meer in het informatiecentrum de Homanshof in Anloo. De folders en de wandelkaart van het Drentsche Aa-gebied zijn of worden aangepast. De paden waar de verwijderde routes langs gingen blijven gewoon open.

Natuurkampeerroute Drenthe

Er is een nieuwe meerdaagse fietsroute door Drenthe in gebruik genomen, de Natuurkampeerroute, die onder meer de drie Nationale Parken in onze provincie aandoet: Dwingelderveld, Drents-Friese Wold en Drentsche Aa. Deze route is ontwikkeld door Stichting De Groene Koepel (voorheen Stichting Natuurkampeerterreinen).

Drentsche Aa wandel-app

Het Nationaal Park Drentsche Aa heeft inmiddels vier eigen 'eigen' digitale wandelroutes: Deurzerdiep (varianten van 8, 5 en 1,5 kilometer), Wedbroeken, Andersche Diep en Ballooërveld. De apps van de eerste drie zijn te vinden op de website www.drentscheaa.nl en alle vier de routes zijn ook opgenomen in de verzameling gratis fiets- en wandelroutes op www.eindjeomindrenthe.nl, een initiatief van Het Drentse Landschap. Ze zijn ook als pdf te downloaden en te printen.

Bij het uitstippelen van de routes zijn Nationaal Park Gidsen nauw betrokken. De app geeft op verschillende punten op de routeinformatie over de omgeving.

5 Diverse bijeenkomsten en evenementen

Jongeren uit elf landen steken handen uit de mouwen in Drentsche Aa

Negentien jongeren uit elf landen (Rusland, Oekraïne, Duitsland, België, Mexico, Frankrijk, Taiwan, Turkije, Tsjechië, Spanje en Nederland) staken van 12 tot en met 26 augustus vrijwillig de handen uit de mouwen in het Nationaal Park Drentsche Aa bij Oudemolen. SIW Internationale Vrijwilligersprojecten organiseerde voor de tiende keer dit internationale vrijwilligersproject samen met Staatsbosbeheer. SIW is een organisatie die zich al 64 jaar inzet voor interculturele uitwisseling en ontwikkeling van jongeren.

De vrijwilligers verrichtten werkzaamheden die niet met een machine uitgevoerd kunnen worden, zoals snoeien van 'ongewenste' struiken, herstellen van veenmosvennen en verwijderen van prikkeldraad uit bosjes. Zij werkten daarbij samen met Van Boeijen landschapsonderhoud uit Anderen, vrijwilligers uit het gebied zelf en Landschapsbeheer Drenthe. Verschillende ondernemers uit het gebied droegen bij. Zo leverde bakker Pots uit Rolde brood voor de vrijwilligers en leende van rijwielhandel Schreur fietsen uit. De Rabobank, provincie Drenthe, de gemeenten Assen, Tynaarlo en Aa en Hunze en het Nationaal Park Drentsche Aa droegen financieel bij aan het project. **ACTUALISEREN**

Pedaal Vocaal

Op 16 september vond Pedaal Vocaal plaats, een jaarlijks muzikaal fietsevenement in het Drentsche Aa-gebied. Op verschillende mooie locaties traden koren op die alle genres ten gehore brachten tijdens de concerten die steeds 25 minuten duurden. De organisatie van Pedaal Vocaal is trots op dit prachtige stukje Drenthe en daarom gaat van elk kaartje van de bezoekers één euro naar het Gebiedsfonds Drentsche Aa.

Pieter van Vollenhoven toont natuur Drentsche Aa

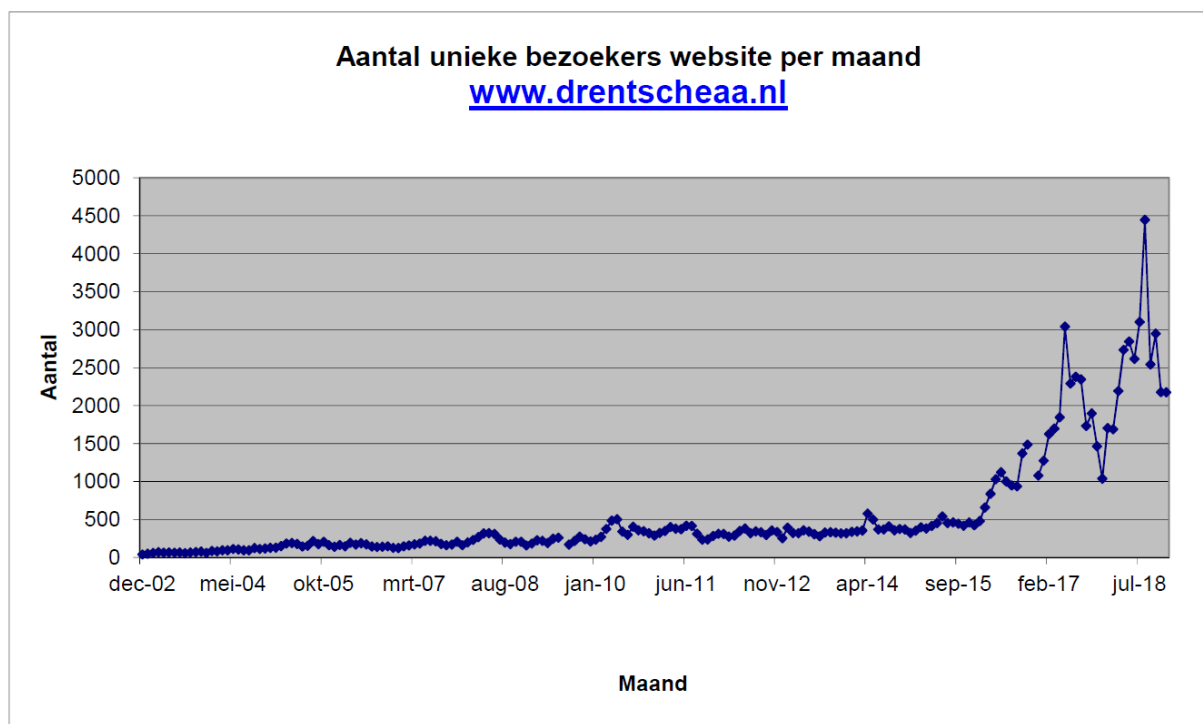
In de zesdelige serie 'Professors op pad' die omroep Max in 2018 uitzond, nam prof. mr. Pieter van Vollenhoven, verwoed natuurfotograaf, samen met zijn collega en vriend prof. dr. Joop Schaminée de kijker mee op een boeiende ontdekkingsreis in de natuur van ons land. Een van de afleveringen speelde zich af in het Drentsche Aa-gebied, waar de beide heren op pad gingen met boswachter Kees van Son. Zij gingen onder meer vissen midden in het Oudemolensche Diep en hoorden het verhaal van de bijna uitgestorven roggelolie, een akkerplant.

6 Website en sociale media

Website, Facebook, Twitter en Instagram

In 2018 is veel tijd geïnvesteerd in het bijhouden van de Nationaal Park Drentsche Aa social media. De website is bijgewerkt en teksten en beeldmateriaal zijn geactualiseerd. Steeds meer mensen weten de Nationaal Park social media te vinden en we zien de Drentsche Aa pagina's daarom als de belangrijkste informatiebronnen voor het gebied. Het is dus van groot belang dat onder meer de Drentsche Aa website goed wordt onderhouden en geactualiseerd. Dat betreft met name het activiteitenprogramma, de nieuwsrubriek en de (grote-)projectenpagina. De piek op 17 augustus 2018 is te verklaren door de uitzending 'Professors op Pad' bij Omroep Max over het Nationaal Park Drentsche Aa.

Op de interactieve Drentsche Aa beleefkaart kunnen bezoekers van de website een schat aan informatie vinden. Deze kaart houden we actueel.

Steeds meer wordt gebruik gemaakt van de sociale media Twitter (#NPDRENTSCHEAA), Facebook (<http://www.facebook.com/DrentscheAa>) en Instagram (www.instagram.com/nationaal_park_drentscheaa). Via Twitter, Facebook en Instagram worden NP Drentsche Aa activiteiten bekend gemaakt.

Sociale media - Jaarstatistieken										
Stand van zaken per 31 december										
	Facebook				Twitter			Instagramm		
	https://www.facebook.com/DrentscheAa				https://twitter.com/npdrentscheaa			Nationaal_park_drentscheaa		
	Likes		Totaal bereik gem. per jaar		Volgers		Tweets per jaar	Volgers		Berichten
	Aantal	% +/-	Aantal	% +/-	Aantal	% +/-		Aantal	% +/-	Aantal
31-12-2012	136		24		517					
31-12-2013	282	107%	83	246%	703	36%	423			
31-12-2014	597	112%	228	175%	936	33%	647			
31-12-2015	967	62%	361	58%	1344	44%	861			
31-12-2016	1482	53%	933	158%	1704	27%	752	330		91
31-12-2017	2473	67%	1076	15%	1964	15%	774	496	50%	59
31-12-2018	2695	9%	666	-38%	2138	9%	522	748	51%	127

7 Communicatie en educatie

PM

8 Stichting Gebiedsfonds Drentsche Aa

Voor 2018 beschikte het bestuur van de stichting Gebiedsfonds Drentsche Aa over een budget van 30.000 euro om te besteden aan uitvoeringsprojecten en activiteiten die passen binnen de doelstelling. Het gaat om projecten gericht op het behoud en herstel van de cultuurhistorische, archeologische, aardkundige en landschappelijke waarden, de biodiversiteit en het watersysteem van het Nationaal Park Drentsche Aa. Er is aan drie projecten een bijdrage toegekend.

1. Wandelroute Gasselte-Kostvliet

Het uitgangspunt van het project 'wandelroutes' van Stichting dorphuis Gasselte is om het recreatief-educatief aanbod rond Gasselte te versterken. Door het opwaarderen van de omgeving rondom het dorphuis kan dit een aantrekkelijke startlocatie voor wandelingen en excursies worden. Vanaf het dorphuis zijn de wandelpaden over de Gasselterheide, het Drouwenerzand en het waterwingebied al te bereiken, maar het aanbod kan beter gestructureerd en duidelijker gecommuniceerd worden. Daarnaast kan de informatievoorziening beter en kan het gebied vooral voor kinderen aantrekkelijker worden gemaakt. De basis is dat er vanaf het dorphuis een viertal wandelroutes starten: rondje Gasselterheide (1,5 km), Drouwenerzand (6 km), waterwingebied (3,6 km) en het dorpsrondje (2,1 km). Op het centrale informatiepunt ter plaatse staat algemene informatie over het gebied en worden de routes beschreven. Dit informatiepunt kan tevens als startlocatie voor gebiedsexcursies dienen. De bijdrage van het Gebiedsfonds Drentsche Aa is bedoeld voor zes A3-informatieborden en drie wandelbankjes.

2. Maatregelen grote modderkruiper Drentsche Aa

In de periode 2014-2016 is onderzoek gedaan naar het voorkomen van de grote modderkruiper in het Drentsche Aa gebied. Op basis van dit onderzoek is vastgesteld dat er binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied slechts drie zeer kleine en geïsoleerde populaties van de grote modderkruiper voorkomen. In het onderzoeksrapport (De Bruin 2016) wordt nauwkeurig aangegeven welke werkzaamheden nodig zijn om de grote modderkruiper voor de Drentsche Aa te behouden. Op korte termijn ingrijpen was noodzakelijk om de populaties te behouden en te werken aan herstel van de populaties, hun leefgebied en het instandhoudingsdoel voor het Natura 2000 gebied. De 'populatie De Punt' is volledig in eigendom van Staatsbosbeheer en hier zijn met relatief eenvoudige ingrepen effectieve maatregelen in het leefgebied genomen. De provincie Drenthe heeft Stichting RAVON gevraagd om deze werkzaamheden uit te laten voeren en de herstelmaatregelen te coördineren en te begeleiden.

3. Businessplan 'Stroomdalboerderij Drentsche Aa'

Op 12 juli 2018 ondertekenden elf partijen de intentieverklaring 'Stroomdalboerderij Drentsche Aa'. Samen zetten zij zich de komende periode in voor het tot stand brengen van een 'Stroomdalboerderij' in Nationaal Park Drentsche Aa. Dit wordt een modern landbouwbedrijf

rondom een schaapskudde. De boerderij past in het landschap van de Drentsche Aa en verbindt de oude cultuurhistorische elementen van het esdorpenlandschap: essen, beekdalen en heidevelden. De bedrijfsvoering sluit aan op het kringlooppincipe van het oude esdorpenlandschap. Er is sprake van een gesloten stofhuishouding waarbij de begrazing als doel heeft voedingstoffen en mineralen uit de omgeving op te halen en te verzamelen in de schaapskooi. De mest wordt vervolgens verwerkt op de akkers. Hier worden onder andere oude streekassen van granen geteeld. De Stroomdalboerderij heeft daarnaast een recreatieve en educatieve functie. Men kan er informatie vinden over gesloten kringloopsystemen en mogelijk komt er een winkel waarin streekproducten worden verkocht.

Bijlagen

1. Organisatie Nationaal Park Drentsche Aa

Overlegorgaan/Gebiedscommissie Drentsche Aa

Voorzitter	Hendrik Oosterveld
Secretaris	Kees Folkertsma
Provincie Drenthe	Henk Jumelet
Waterschap Hunze en Aa's	Fien Heeringa
Gemeente Aa en Hunze	Henk Heijerman
Gemeente Assen	Janna Booij
Gemeente Haren	Mariska Sloot
Gemeente Tynaarlo	René Kraaijenbrink
Staatsbosbeheer	Ans van Wijk
BOKD	Theo Brugman
LTO Noord	Tanja Beuling
LTO Noord	Hans Mentink
Natuur- en Milieufederatie Drenthe	Reinder Hoekstra
Recreatiesector	Tienke Zingstra
Waterbedrijf Groningen	Riksta Zwart
<i>Adviseur:</i>	
Ministerie van LNV, DG Natuur en Regio	Jaap Verhulst

Programmateam Drentsche Aa

Secretaris Overlegorgaan	Kees Folkertsma (voorzitter)
Provincie Drenthe	Anneke Twijnstra
Provincie Drenthe	Alexandra Mars / Priscilla Verplanke
Waterschap Hunze en Aa's	Willem Kastelein
Gemeente Aa en Hunze	Arne Thieme
Gemeente Assen	Pieter Gautier
Gemeente Haren	Peter Teerhuis
Gemeente Tynaarlo	Jaap Nanninga
LTO Noord	Roel Visser / Taeke Wahle
Staatsbosbeheer	Bernie Jenster
BOKD	Luit Hummel
Recreatiesector	Greet Oosterhuis / Richard van der Hulst
Recreatieschap Drenthe	Dick Dijkstra
Waterbedrijf Groningen	Mario Post
De Hondsrug UNESCO Geopark	Cathrien Posthumus
IVN Drenthe	André Brasse
Prolander	Frits Foekema
Prolander	Meriam Tuinstra
<i>Agendalid:</i>	
Gemeente Midden-Drenthe	Iris Zwartkruis
Natuur- en Milieufederatie Drenthe	Judith van den Berg

Werkgroep Educatie, Communicatie en Recreatie (ECR)

IVN Drenthe	André Brasse
IVN Drenthe	Timanca Manak
Gemeente Aa en Hunze	José Reinholdt
Gemeente Assen	Mirjam Veldman / Johan Wessel
Gemeente Tynaarlo	Berend Kupers
Waterschap Hunze en Aa's	Cora Kuiper
Waterbedrijf Groningen	Wiejanda Moltmaker
Recreatiesector	Rein de Wilde
Staatsbosbeheer	Kees van Son
Staatsbosbeheer	Evert Thomas
Secretaris Overlegorgaan	Kees Folkertsma
Gebiedsbewoner	Albert Hovius
LTO Noord	Jannie Warringa
De Hondsrug UNESCO Geopark	Liesbeth Simons
Het Drentse Landschap	Hannah Schipper-Seton
Marketing Drenthe	Yvonne Cornax

2. Overzicht Gastheren en -vrouwen Drentsche Aa

Zie actueel overzicht op:

<http://www.drentscheaa.nl/divers/gastvrij-onthaal/>

3. Besluitenlijst Overlegorgaan 2018

BESLUITENLIJST d.d. 22 januari 2018

Van de 53^e vergadering van het Overlegorgaan Drentsche Aa in Landhuishotel-Restaurant Rikus, Hoofdstraat 10 te Eext

Besluit/actie	Door wie?	Voor wanneer?
Projectbeschrijving duurzame bollenteelt op vragen bij het waterschap en naar de heer Hoekstra mailen	Secretaris	Z.s.m., uiterlijk volgende vergadering d.d. 15 mei 2018
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van 6 november 2017 vast met inachtneming van de ter vergadering gemaakte opmerkingen	Secretaris	
Hand-out van de presentatie Initiatiefgroep EIG-OG Bio-economie rondmailen onder leden Overlegorgaan	Secretaris	Zie email d.d. 8 februari 2018
Het Overlegorgaan Drentsche Aa geeft opdracht een voorstel uit te werken voor een gezamenlijke aanpak van de energietransitie binnen het Nationaal Park Drentsche Aa en verstrekt deze opdracht aan een samen te stellen 'initiatiefgroep' bestaande uit deskundigen (intern en extern) uit het opgestarte kennis- en kwaliteitsnetwerk.	Secretaris / Natuur- en Milieufederatie Drenthe	
Het samenvattend verslag van de inloopavond 'Kwaliteitsimpuls Ruiteweg – Zeegsersteeg' is d.d. 2 februari 2018 aan aanwezigen toegestuurd en zal bij de vergaderstukken voor de volgende vergadering van het Overlegorgaan worden gevoegd.	Secretaris	
Na de vergadering is de definitieve datum vastgesteld op donderdag 6 september 17:00 uur tot en met vrijdag 7 september 17:00 uur (dus inclusief een overnachting).	Secretaris	
Het advies van de Bestuurlijke Voorbereidingscommissie Drentsche Aa aan GS agenderen voor de volgende vergadering van het Overlegorgaan	Secretaris / Anneke Twijnstra	
In volgende vergadering een presentatie vanuit het provinciale Programma Vrijtijdseconomie over het onderzoek vitaliteit vakantieparken. De secretaris zal dit idee verkennen.	secretaris	

BESLUITENLIJST d.d. 15 mei 2018

Van de 54^e vergadering van het Overlegorgaan Drentsche Aa in
Dorpshuis 'De Tiehof', Bakkerweg 4 te Onnen

Besluit/actie	Door wie?	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van 22 januari 2018 vast met inachtneming van de ter vergadering gemaakte correcties en opmerkingen	Secretaris	
Afspraak is dat resultaten pilot Vitale Vakantieparken specifiek voor het Drentsche Aa-gebied t.z.t. met het Overlegorgaan worden gedeeld.	Secretaris / progVTE	4
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met financiering van Projectplan Ruitertoerisme Drentsche Aa vanuit Bestedingenplan, op drie voorwaarden: 1) voorde alleen geschikt ruiter te paard; 2) dat de gebruikers van ruiter- en MTB-paden gezamenlijk de verantwoordelijkheid voelen ten aanzien van adequaat beheer en onderhoud. Staatsbosbeheer zorgt voor opheldering over nut en noodzaak van de door Staatsbosbeheer geplaatste slagbomen en	Secretaris Ans van Wijk	7.3
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met financiering Projectplan (ST)OER(E)! fietsroutes vanuit het Bestedingenplan, met inachtneming van de ter vergadering ingebrachte aandachtspunten	Secretaris	7.4
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met financiering Projectplan Levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa 2.0 vanuit het Bestedingenplan, met inachtneming van de ter vergadering ingebrachte aandachtspunten	Secretaris	7.5
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met de opdrachtbeschrijving en deelname vanuit Nationaal Park Drentsche Aa aan concept-intentieverklaring Stroomdalboerderij Drentsche Aa, met inachtneming van de ter vergadering ingebrachte aandachtspunten (in het bijzonder: a) de intentie betreft uitsluitend de projectinhoud, niet de financiën (is pas na opstelling uitvoeringsbegroting in fase 3 aan de orde); b) vooralsnog geen publicatie persbericht)	Secretaris	7.6
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stemt in met opdracht Voorstel Merkontwikkeling Nationaal Park Drentsche Aa, te financieren vanuit het Bestedingenplan, met inachtneming van de ter vergadering ingebrachte aandachtspunten	Secretaris	8.1

Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het Jaarverslag 2017 Nationaal Park Drentsche Aa vast, met inachtneming van de besproken aanvullingen en de ter vergadering ingebrachte aandachtspunten. Mevrouw Van Wijk zal intern navragen in hoeverre de prestatieafspraken, waar de secretaris naar vroeg, al zijn uitgevoerd	Secretaris Ans van Wijk	9
Opstellen en rondsturen brief aan GS, met interpretatie Nationaal Park Drentsche Aa op Landschapsvisie Drentsche Aa 2.0 (o.a. oproep aan gemeenten tot tijdelijk stilleggen duurzaamheidsinitiatieven en aan alle betrokken partijen om Drentsche Aa-gebied koesteren).	Secretaris	10.1.2

BESLUITENLIJST d.d. 15 oktober 2018

Van de 55^e vergadering van het Overlegorgaan Drentsche Aa in het Staatsbosbeheer Buitencentrum Boomkroonpad, Steenhopenweg 4 te Drouwen

Besluit/actie	Door wie?	Agendapunt
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het verslag van 15 mei 2018 vast met inachtneming van de ter vergadering gemaakte correcties en de opmerkingen over de verslagvorm	Secretaris	2
Het Overlegorgaan Drentsche Aa besluit project Cabines Oer Drenthe opnieuw te agenderen voor de vergadering van 21 januari 2019.	Secretaris en mw. Van Wijk	5.3
Het Overlegorgaan besluit actief betrokken te willen zijn bij de partiële verdubbeling N34 Emmen-De Punt. Verkend wordt of dit een onderwerp is voor het Kennis- en kwaliteitsnetwerk Drentsche Aa.	Secretaris	7
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het Bestedingenplan 2019 Nationaal Park Drentsche Aa vast	Secretaris	8
Het Overlegorgaan Drentsche Aa stelt het Vergaderschema 2019 vast	Secretaris	9

4. Eindafrekening Bestedingenplan 2018

Eindafrekening Bestedingenplan 2018 Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa		
Project	Trekker / Opdrachtgever	Uitgaven
Integrale Kanskaart (IKK): uitwerking van benoemde projecten	Secretariaat, AND, andere partijen	€ 0
Landschapsvisie (LV) Uitwerking van benoemde projecten + kennis- en kwaliteitsnetwerk Drentsche Aa: thema klimaat&energie	SBB / gemeenten / SLD / secretariaat /	€ 9.411
PvA Levend Bezoekersnetwerk (LBN): uitwerking van benoemde projecten + herkenbaarheid informatiepunten + beheer&onderhoud	Secretariaat / IVN	€ 41.954
Extra inzet IVN + uitvoeren V&E+C jaarprogramma	IVN / werkgroep ECR	€ 60.256
Nieuwsbrief Doorstroom (2 keer per jaar) + OpStap-krant 2018	werkgroep ECR	€ 18.535
Folders, promotiemateriaal etc.	werkgroep ECR / secretariaat	€ 10.038
Projecten (inclusief vrijval oude verplichting uit 2017): Kinderfietsroute Toeplah + verkenning Flintenwaand + Leernetwerk Ruimtelijke Kwaliteit + 'Stroomdalboerderij Drentsche Aa'	Secretariaat / Staatsbosbeheer / Waterschap	€ 7.820
Monitoringsrapportage Drentsche Aa - 3e Meting (2017)	Secretariaat	€ 40.732
Uitwerken/ondersteuning Gebiedsfonds Drentsche Aa	Secretariaat / werkgroep ECR / SBB	€ 247
Onderhoud website: toevoegen digitale wandelApps	Secretariaat	€ 990
Kosten SNP + EUROPARC	Secretariaat	€ 4.544
Kosten Overlegorgaan Drentsche Aa	Secretariaat	€ 11.213
Publieksdag Drentsche Aa (ingezet als voorschot voor film =HABITAT=)	Secretariaat	€ 5.000
Onvoorzien	Secretariaat	€ 1.492
	TOTAAL	€ 212.230

5. Overzicht afgeronde projecten

Nationaal Park Drentsche Aa 'Van brongebied tot benedenloop'

Afgeronde projecten 2002 - 2018

Stand van zaken 31 december 2018

Thema	Aantal projecten	Totale investering
Landbouw	29	€ 2.539.949
Natuur en Landschap	61	€ 8.359.931
Recreatie	55	€ 6.063.805
V&E (excl. Basispakket)	14	€ 778.915
Water	28	€ 23.059.633
Wonen en Leefbaarheid	35	€ 2.517.797
Gebiedsfonds Drentsche Aa	30	€ 1.588.664
TOTAAL	252	€ 44.908.694

Financiële verdeling afgeronde projecten 2002 - 2018

Stand van zaken 31 december 2018

Totale kosten	€ 44.908.694	%
EU-geld	€ 5.613.612	12,5%
Totale Rijksbijdrage	€ 11.742.449	26,1%
ROM/WCL	€ 3.482.653	7,8%
SGM/SGB	€ 2.411.307	5,4%
overig (o.a. ICES, Belvedere)	€ 5.848.488	13,0%
Totale Provinciale bijdrage	€ 8.619.629	19,2%
Provincie	€ 6.199.460	13,8%
NBEL	€ 1.036.723	2,3%
NL	€ 1.383.446	3,1%
Waterschap	€ 3.529.416	7,9%
Gemeenten	€ 8.659.492	19,3%
Staatsbosbeheer / HDL / NM	€ 1.495.880	3,3%
Particulieren	€ 1.228.273	2,7%
Gebiedsfonds Drentsche Aa	€ 152.994	0,34%
Overig	€ 3.866.951	8,6%

6. Actuele nieuwsberichten op de website in 2018

[Verdwijnen wandelroutes Drentsche Aa](#)

18 december 2018 - Verdwijnen wandelroutes Drentsche Aa

[Geelbroek verandert - Informatieavond 12 december 2018](#)

30 november 2018 - De inrichting van het gebied Geelbroek verandert de komende jaren. In december worden de plannen voor landschap en nieuwe natuur nader toegelicht aan de betrokkenen. De bijeenkomst is 12 december in Ekehaar.

[Terugblik gecombineerde inloopavond Bosbeek/Nijlandsliep en projecten omgeving Dennenweg](#)

29 november 2018 - Terugblik gecombineerde inloopavond Bosbeek/Nijlandsliep en projecten omgeving Dennenweg

[Project Bosbeek feestelijk afgerond](#)

29 november 2018 - Project Bosbeek feestelijk afgerond

[De Pixi is wakker! Maar wat is de Pixi eigenlijk?](#)

19 november 2018 - De Pixi is wakker! Maar wat is de Pixi eigenlijk?

[NP Vogellezing door Telgroep Drentsche Aa](#)

6 november 2018 - Vogels van de Drentsche Aa

Op woensdagavond 14 november 20:00 uur houdt Nationaal Park Drentsche Aa in CR 'Het Witte Huis' te Zeegse een vogellezing, verzorgd door de "Telgroep Drentsche Aa". Aanmelding voor deze avond kan door een email te sturen aan: t.manak@ivn.nl. Toegang is gratis. De zaal is open vanaf 19:30 uur.

[Wethouder Aa en Hunze ontvangt 'Advies Steenuil'](#)

25 oktober 2018 - Wethouder Aa en Hunze ontvangt 'Advies Steenuil'

[Natuur lijdt flink onder stikstof-hotspot Nederland](#)

18 oktober 2018 - Natuur lijdt flink onder stikstof-hotspot Nederland

[Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa](#)

5 oktober 2018 - Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

[Nacht van de nacht](#)

2 oktober 2018 - Nacht van de nacht

[Zoek het uit! - Waarvoor zijn de grote portalen over de N33 bij Rolde en Gieten?](#)

27 september 2018 - Zoek het uit! - Waarvoor zijn de grote portalen over de N33 bij Rolde en Gieten?

[Opening brug Hingsteveen](#)

25 september 2018 - Opening brug Hingsteveen

[Extra herstelmaatregelen in natuurgebieden](#)

13 september 2018 - Extra herstelmaatregelen in natuurgebieden

[Voorlichting over duurzame onkruidbestrijding blijft nodig](#)

6 september 2018 - Het blijft nodig om inwoners uit het Drentsche Aa-gebied bewust te maken over milieuvriendelijke onkruidbestrijding. Uit twee onderzoeken blijkt dat er regelmatig glyfosaat en andere schadelijke middelen gebruikt worden, vermoedelijk heeft dit te maken met tuinonderhoud.

[Jaarverslag 2017 online beschikbaar](#)

4 september 2018 - Het jaarverslag 2017 van het Nationaal Park Drentsche Aa is online beschikbaar.

[Professors op pad in het Drentsche Aa](#)

20 augustus 2018 - Professors op pad in het Drentsche Aa

[Pedaal Vocaal op zondag 16 september 2018](#)

16 augustus 2018 - Pedaal Vocaal op zondag 16 september 2018

[Boerenfietstocht Rolde en omstreken](#)

6 augustus 2018 - Boerenfietstocht Rolde en omstreken

[Intentieverklaring 'Stroomdalboerderij Drentsche Aa' getekend](#)

23 juli 2018 - Intentieverklaring 'Stroomdalboerderij Drentsche Aa' getekend

[Omroep Max gaat met professor Pieter van Vollenhoven de natuur in](#)

17 juli 2018 - Professors op Pad

[Deurzerdiep onder water; zichtbare verbetering](#)

11 juli 2018 - Deurzerdiep onder water; zichtbare verbetering

[Deltacommissaris op bezoek in gebied de Drentsche Aa](#)

9 juli 2018 - Deltacommissaris op bezoek in gebied de Drentsche Aa

[Cursus Gastheerschap Nationaal Park Drentsche Aa 2018](#)

25 juni 2018 - In oktober start Nationaal Park Drentsche Aa een nieuwe cursus Gastheerschap voor (recreatie)ondernemers.

[Gebiedsbijeenkomst aanpassing Loonerdiep-Taarlooschediep](#)

7 juni 2018 - Gebiedsbijeenkomst aanpassing Loonerdiep-Taarlooschediep

[Natuurkampeerroute Drenthe](#)

30 mei 2018 - Natuurkampeerroute Drenthe

[Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa](#)

7 mei 2018 - Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

[Nieuwe brug Drentsche Aa](#)

7 mei 2018 - Nieuwe brug Drentsche Aa

[Provincies aan de slag met dierentunnels bij A28](#)

21 april 2018 - De provincies Groningen en Drenthe gaan bij een aantal (snel)wegen tunnels voor dieren aanleggen, zodat ze veilig kunnen oversteken. Deze zogeheten faunapassages komen bij de rijkswegen A7 en A28, bij één weg in de gemeente Haren en bij drie wegen in de gemeente Midden-Groningen. Beide provincies krijgen een bijdrage vanuit Europa voor de aanleg. In totaal wordt er 6,5 miljoen uitgetrokken. De gedeputeerden Henk Staghouwer (Groningen) en Henk Jumelet maakten vrijdag 20 april langs de A28 de plannen bekend.

[Dotterbloemen in de Drentsche Aa komen weer in bloei](#)

19 april 2018 - Dotterbloemen wijzen op de aanwezigheid van kwelwater: grondwater uit de (diepe) ondergrond.

[Drenthe gaat melkveehouders belonen voor duurzaamheid](#)

12 april 2018 - Drentse melkveehouders krijgen extra hulp en beloning voor het verduurzamen van hun bedrijf. Die hulp bestaat uit het maken van een duurzaamheidsplan op maat en een financiële beloning voor de duurzaamheidsstappen die zij vervolgens weten te realiseren.

[Met droge voeten door nat natuurgebied De Heest](#)

11 april 2018 - Met droge voeten door nat natuurgebied De Heest

[Dichtbij de bever](#)

10 april 2018 - Dichtbij de bever

[Eerste Nationale Bijentelling op 21 en 22 april](#)

3 april 2018 - Eerste Nationale Bijentelling op 21 en 22 april

[Subsidieregeling akkerbouwers Drentsche Aa voor vermindering erfafspoeling opengesteld](#)

29 maart 2018 - Subsidieregeling akkerbouwers Drentsche Aa voor vermindering erfafspoeling opengesteld

[Plaggen voor de bijen van Gasteren](#)

19 maart 2018 - Plaggen voor de bijen van Gasteren

[Cultuurhistorische wandelspoor in Eext geopend](#)

12 maart 2018 - Cultuurhistorische wandelspoor in Eext geopend

[Caspar loopt - Jubileumuitgave 15 jaar Nationaal Park Drentsche Aa](#)

2 maart 2018 - Inmiddels bestaan wij als Nationaal Park Drentsche Aa alweer 15 jaar, met in december 2017 ons 3e lustrum. En om dat niet ongemerkt voorbij te laten gaan hebben wij deze jubileumuitgave samengesteld in samenwerking met Caspar Janssen. Hij loopt een jaar lang door Nederland en brengt al doende het landschap in kaart, en daarmee de planten, dieren, mensen en kwesties van het Nederlandse land. In zijn column 'Caspar loopt' doet hij daarvan verslag.

[Bekendmaking vaststelling Natura 2000-beheerplan Drentsche Aa](#)

2 maart 2018 - Definitieve vaststelling Natura 2000-beheerplan Drentsche Aa

[Terugblik gecombineerde inloopavond Bosbeek/Nijlandsloop en projecten omgeving Dennenweg](#)

20 februari 2018 - Terugblik gecombineerde inloopavond Bosbeek/Nijlandsloop en projecten omgeving Dennenweg

[Bewonerscursus NP Drentsche Aa 11, 18 en 25 april 2018](#)

15 februari 2018 - Op 11,18 en 25 april 2018 houdt Nationaal Park Drentsche Aa een bewonerscursus over het Drentsche Aa gebied.

[7 april 2018 Bewonersdag Nationaal Park Drentsche Aa](#)

15 februari 2018 - 7 april 2018 Bewonersdag Nationaal Park Drentsche Aa

[15 feb. Drentsche Aa themalezing 'Strepen in het landschap'](#)

5 februari 2018 - 15 feb. Drentsche Aa themalezing 'Strepen in het landschap'

[Gemeente Aa en Hunze ambassadeur van de steenuil](#)

5 februari 2018 - Gemeente Aa en Hunze ambassadeur van de steenuil

[Drentsche Aa, Landschap met Energie?](#)

1 februari 2018 - Begin december 2017 organiseerden we de startbijeenkomst van het kennis en kwaliteitsnetwerk Drentsche Aa. Twintig deelnemers afkomstig van veertien verschillende organisaties deelden kennis en opinies over een actueel thema: de *mogelijke* impact van de energietransitie op de leefomgeving en het landschap van de Drentsche Aa.

[Hoe diersporen het bos tot leven laten komen](#)

30 januari 2018 - Hoe diersporen het bos tot leven laten komen

[Planning groot onderhoud bomen Anloo, Gasteren, Schipborg](#)

26 januari 2018 - De gemeente Aa en Hunze gaat groot onderhoud uitvoeren aan de bomen binnen de bebouwde kom van Anloo, Gasteren en Schipborg

[Werkzaamheden brug Zeegserloopje](#)

24 januari 2018 - Werkzaamheden brug Zeegserloopje

Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

12 januari 2018 - Vergadering Overlegorgaan Drentsche Aa

7. Adressen partners

Secretariaat Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Postbus 122, 9400 AC Assen

Bezoekadres: Westerbrink 1 in Assen

T (0592) 365555

E drentscheaa@drenthe.nl

Internet www.drentscheaa.nl

IVN Drenthe

Postbus 125

9400 AC Assen

T (0592) 371740

www.ivn.nl

Staatsbosbeheer

Postbus 333

9700 AH Groningen

T (050) 7074444

www.staatsbosbeheer.nl

LTO Noord

Postbus 186

9200 AD Drachten

T (088) 8886666

www.ltonoord.nl

Recreatiesector

p/a Recreatieschap Drenthe

Brink 4b

7981 BZ Diever

T (0521) 593210

www.recreatieschapdrenthe.nl

Natuur- en Mileufederatie Drenthe

Hertenkamp 6

9401 HL Assen

T (0592) 311150

www.nmfdrenthe.nl

Waterschap Hunze en Aa's

Postbus 195

9640 AD Veendam

T (0598) 693800
www.hunzeenaas.nl

Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen (BOKD)
Dr. Nassaulaan 3a
9401 HJ Assen
T (0592) 315121
www.bokd.nl

Gemeente Aa en Hunze
Postbus 93
9460 AB Gieten
T (0592) 267777
www.aaenhunze.nl

Gemeente Assen
Postbus 30018
9400 RA Assen
T (0592) 366911
www.assen.nl

Gemeente Haren
Postbus 21
9750 AA Haren
T (050) 5339911
www.haren.nl

Gemeente Midden-Drenthe
Postbus 24
9410 AA Beilen
(0593) 539222
www.middendrenthe.nl

Gemeente Tynaarlo
Postbus 5
9480 AA Vries
T (0592) 266662
www.tynaarlo.nl

NV Waterbedrijf Groningen
Postbus 24
9700 AA Groningen
T (050) 3688688

www.waterbedrijfgroningen.nl

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV)

Postbus 20401

2500 EK Den Haag

T (070) 3798911

www.rijksoverheid.nl

Provincie Drenthe

Postbus 122

9400 AC Assen

T (0592) 365555

www.drenthe.nl

De Hondsrug UNESCO Global Geopark

Bronnegerstraat 12

9531 TG Borger

(0599) 236374

www.geoparkdehondsrug.nl

Verhaal van de Nederlandse Natuur

Op maar weinig plekken in de wereld is de natuur op korte afstand zo divers als in Nederland. En nergens is de interactie tussen water en land, en tussen natuur en mens, zo duidelijk aanwezig en zo inventief aangepakt.

In Nederland koesteren we onze natuur en zijn we ons bewust van de kwetsbaarheid ervan. Onze Nederlandse volksaard en het leven met beperkte ruimte, wind en water vormen onze natuur en hoe we ermee omgaan; we versterken en ontwikkelen. Wij doen het 'the Dutch way': zorgzaam en nuchter, maar ook ondernemend en vernieuwend. We staan open voor ideeën en inzichten, proberen deze graag uit en gaan verbindingen aan tussen de natuur en haar omgeving.

De interactie tussen water en land, en tussen natuur en mens, heeft unieke gebieden opgeleverd. Duinen, bossen, heide, laagveen, getijdenwater, beekdalen en vennen; allemaal op korte afstand van elkaar. Elk gebied heeft zijn unieke karakter en historie, met eigen planten, dieren en landschappen. En een geheel eigen rust en dynamiek.

In Nederland staan we voor natuur die uitnodigend is. Waar iedereen natuur op zijn manier kan beleven juist door de diversiteit tussen en binnen gebieden. Waar natuur en mens elkaar versterken in al hun diversiteit.

In Nederland is natuur onderdeel van onze historie, maar zeker ook van onze toekomst die we samen maken. Welkom in onze unieke natuur!

De 20 Nationale Parken vertellen het verhaal van de Nederlandse natuur en het omliggende landschap. Landschap, natuur en onze identiteit zijn met elkaar verbonden. Bewoners en ondernemers die het verhaal van hun gebied ontdekken zijn trots op hun gebied.

De Nationale Parken richten zich op:

- Bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap
- Natuurgerichte recreatie
- Educatie en voorlichting
- Onderzoek

Uitgave: Nationaal Park Drentsche Aa

Postbus 122, 9400 AC in Assen

www.drentscheaa.nl